דא"כ מפסדת לה לקמייתא התם מ"ט קא מכשרת דכי נפקא חיותא בהכשירה קא נפקא הכא נמי כי נפקא חיותא בהגרמה קא נפקא איקלע רב נחמן לסורא בעו מיניה שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מהו אמר להו לאו היינו דר' אלעזר בר מניומי דא"ר אלעזר בר מניומי אשחיטה העשויה כמסרק כשרה ודלמא בבמקום שחיטה במקום שחיטה מאי למימרא מהו דתימא בעינן א)שחיטה מפורעת וליכא קמ"ל [א] (סימן בכ"ד) יתיב רבי אבא אחוריה דרב כהנא ויתיב רב כהנא קמיה דרב יהודה ויתיב וקאמר שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש מהו א"ל שחיטתו כשרה הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש מהו א"ל שחיטתו פסולה שחט במקום נקב מהו א"ל שחיטתו כשרה שחט ופגע בו נקב מהו א"ל שחיטתו פסולה אזל רבי אבא אמרה קמיה דר' אלעזר אזל ר"א אמרה קמיה דר' יוחנן א"ל מאי שנא א"ל שחט במקום נקב נעשה כמי ב)ששחט עובד כוכבים וגמר ישראל שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים קרי עליה ג)עובד כוכבים עובד כוכבים אמר רבא שפיר קרי עליה עובד כוכבים עובד כוכבים בשלמא התם מדהוה ליה לישראל למשחט רובא ולא שחט כי נפקא חיותא בידא דעובד כוכבים קא נפקא גאלא הכא מכדי משחט שחיט מה לי במקום נקב מה לי פגע בו נקב:

מתני' דהשוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה ההמולק מן הצדדין מליקתו פסולה השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשירה השוחט מן הצואר שחיטתו כשרה המולק מן הצואר מליקתו פסולה ושכל העורף כשר למליקה זוכל הצואר כשר לשחיטה נמצא כשר בשחיטה פסול במליקה כשר במליקה פסול בשחיטה:

גמ' מאי עורף אילימא עורף ממש מאי אריא שוחט אפילו מולק נמי [1]ממול ערפו אמר רחמנא ולא ערפו אלא מאי עורף ממול עורף כדקתני סיפא כל העורף כשר למליקה מנהני מילי דתנו רבנן ממול ערפו מול הרואה את העורף וכן הוא אומר [2]והוא יושב ממולי ואומר [3]כי פנו אלי עורף ולא פנים מאי ואומר וכי תימא עורף גופיה לא ידעינן היכא דנדע מול דידיה היכא תא שמע כי פנו אלי עורף ולא פנים מכלל דעורף להדי פנים אמרי ד)בני ר' חייא מצות מליקה מחזיר סימנים לאחורי העורף ומולק איכא דאמרי אף מחזיר ואיכא דאמרי מחזיר דוקא ומסתברא כמאן דאמר אף מחזיר ממאי מדקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה המולק מן העורף מליקתו כשרה

ואי

דא"כ מפסדת לקמייתא. דאמרת משמיה דרב הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש כשרה אלמא לאו ברובא דשחיטה תליא אלא דניפוק חיותא בשחיטה דהיינו שליש האמצע: **הכא נמי.** במיפק חיותא בעי למיתלי ובהגרמה נפקא. וכל הנך הגרים דקאמרי רב הונא ורב יהודה הכא לאו בהגרמה דרבנן ור' יוסי קאמרי ולא אפלוגתייהו קיימי דא"כ קשיא דרב הונא אדרב הונא דאפי' בהגרים שליש ושחט שני שלישי טריף רב הונא לעיל [ע"א] לדברי הכל וכ"ש בהגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש אלא ההיא אפלוגתא דרבנן ורבי יוסי קיימא ורב הונא משמיה דרב אסי קאמר לה והא אמוגרמת דשיפוי כובע קיימי כרבי חנינא ורב הונא משמיה דרב קאמר לה: **לאו היינו דרבי אלעזר כו'.** דשחיטה זו יש לה שינים כמסרק: **ודלמא במקום שחיטה.** הוא דקא מכשר לה. בהגרמה חוץ למקום שחיטה לא מכשר רבי אלעזר בר מניומי: **מפורעת.** מגולה ונכרת כמו (במדבר ה) ופרע את ראש האשה: **ויתיב וקאמר כו'.** רב כהנא קא בעי לה מרב יהודה: **שחיטתו כשרה.** משום דרובא בשחיטה ורב יהודה לאו במיפק חיותא תלי טעמא כדאמר לעיל: **שחט במקום נקב.** שהיה חצי קנה פגום בצדו החיצון: **שחט ופגע בו נקב.** שהיה חצי קנה פגום בצדו הפנימי לצד המפרקת: **שחט במקום נקב נעשה כמי ששחט עובד כוכבים.** חצי קנה וגמר ישראל דקא נפקא חיותא בידא דישראל ובפלגא קמייתא לא מיטרפא דפסוקת הגרגרת שיעוריה ברובא: **שחט ופגע בו נקב נעשה כמי ששחט ישראל וגמר עובד כוכבים.** דפסול דהא לא עביד ישראל שיעור שחיטה ברישא: **קרי עליה.** רבי יוחנן על רבי אלעזר: **עובד כוכבים עובד כוכבים.** לא שהיה קורא לו עובד כוכבים אלא ליגלג עליו עובד כוכבים עובד כוכבים כלומר בשחיטת עובד כוכבים אתה תולה טעמך וכל היום אתה יכול לומר עובד כוכבים עובד כוכבים ואין הטעמים דומים כדמפרש רבא: **בשלמא.** שחט ישראל וגמר עובד כוכבים פסולה: **מדהוה ליה לישראל למשחט רובא.** שהיה הקנה שלם לפניו: **ולא שחט.** אלא חציו לאו מידי עבד דחיותא בחצי קנה לא נפקא והוה ליה כקנה שלם וכי אתא עובד כוכבים בתריה דמי כמאן דעביד כולה דהא חיותא בידיה נפקא: **אלא הכא.** דשחט ופגע בנקב: **מכדי משחט שחיט.** כל הנמצא בה וטרפות בחצי קנה לא הוי והויא לה תחילה כקנה שלמה והרי שחוט לפנינו מה לי במקום נקב כו': **מתני' השוחט מן הצדדין.** לצד הצואר: **שחיטתו כשרה.** ואפי' לכתחלה נמי. ואיידי דבעי למתני המולק מן הצדדין[א] תנא נמי השוחט בדיעבד: **המולק מן הצדדין מליקתו פסולה.** דבמליקה כתיב [ויקרא ה] ממול ערפו דהיינו מאחוריו: **השוחט מן העורף.** ממול העורף מוקי לה בגמרא כלומר מאחורי הצואר: **שחיטתו פסולה.** ובגמרא [כ.] מוקמינן לה בשלא החזיר הסימנין אחורי העורף אלא חתך המפרקת עד שהגיע לסימנין וקודם שהגיע לסימנין נטרפה בשבירת המפרקת ואע"ג דבמליקה כשרה התם הוא דכולה מתחילה ועד סוף הוי מן המליקה והוי כשאר שוחט שנוקב את הוושט מעט מעט עד שגומרת שחיטתה ה) אבל שוחט מן העורף כיון דשחיטה לאו הכי גמירי לא הוי שבירת המפרקת מן השחיטה ואיטרפא לה והשוחט מן הצדדין דקתני רישא[ב] אפי' בדלא אהדר דהא מישחטי סימנין שפיר קודם חתיכת מפרקת: **המולק מן העורף.** וחתך בשר ומפרקת עד שהגיע לסימנין: **מליקתו כשרה.** דזו היא מצות מליקתו לכתחלה וכדתניא לקמן (דף כא.) בברייתא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לוושט או לקנה כו'. ואיידי דתנא השוחט מן העורף פסולה דאפי' בדיעבד תנא נמי המולק בדיעבד: **השוחט מן הצואר.** תחת הגרון קרי צואר והיא דרך רוב השחיטות: **וכל העורף.** כל מול העורף: **גמ' אי נימא עורף ממש.** מה שיש מן העורף אחורי הפרצוף קרי עורף כדיליף לקמן בסמוך להדי פנים כנגד פנים: **כדקתני סיפא וכל העורף כשר למליקה.** ואי בעורף ממש מאי כל העורף והרי דבר מועט הוא אלא ש"מ מול עורף קאמר שהוא ארוך: **והוא יושב ממולי.** אלמא כל היכא דכתיב מול לאו עליו ממש הוא אלא ברחייתו דהא לאו עליו ממש היו יושבים אלא ברחייתו שהיה בלק רואה אותם: **עורף ולא פנים.** מדכתיב עורף ולא פנים ולא כתיב כי פנו אלי עורף ולא צואר דהיינו גרון ש"מ עורף דקרא לאו כנגד הגרון הוא אלא כנגד הפנים ומול הרואה את העורף הוי כנגד הגרון: **מאי ואומר.** הא נפקא ליה שפיר מוהוא יושב ממולי ומהאי קרא בתרא לא משתמע דמול עורף דקרא לאו עורף ממש הוא דהאי קרא לא משמע לן אלא מקום עורף היכא: **ומשני הכי קאמר וכי תימא.** כלומר אם תאמר השתא דאמרת [ג]דקרא היינו רואה את העורף אכתי לא ידעינן עורף מאי ניהו דנדע מול דידיה היכא: **מחזיר סימנין כו'.** וחותך הסימנין לבדן ולקמיה מותיב [ד]לה ממתניתין: **אף מחזיר.** מצותו למלוק שדרה ומפרקת [ה]כולה תחלה עד שמגיע לסימנין ואם החזיר הסימנין ומלקן לבדן אף זו היא מצותה: **ואיכא דאמרי דוקא מחזיר.** ואם לא החזיר אלא חתך השדרה[ו] פסולה: **ומסתברא כמ"ד.** דבני ר' חייא אף מחזיר אמרו דאי דוקא מחזיר אמרו הויא מתני' תיובתייהו דקתני השוחט מן העורף כו':

ואי

שחט במקום נקב מהו. תימה פשיטא דכשרה מידי דהוה אחצי קנה פגוס וגמרו וי"ל דלא נקטיה אלא משום דבעי למיבעי אחריתי: ו)**שחט** ופגע בו נקב מהו אמר ליה טרפה. ולא דמי לשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש דכשרה לרב יהודה גופיה דהתם שלא במקום שחיטה אבל שחט במקום נקב עדיף טפי לפי שהוא במקום שחיטה מהגרים שליש ושחט שליש הריב"א: ז)**השוחט** מן הצדדין. מלינן למימר דוקא דיעבד ואפי' החזיר סימנין גזירה אטו לא החזיר ובקונטרס לא פירש כן: **מסתברא** כמאן דאמר אף מחזיר. תימה דלא הוה ליה למימר מסתברא דהא תיובתא גמורה היא ממתני' למ"ד מחזיר דוקא ויש לומר דלכתחלה פליגי אבל לכולי עלמא בדיעבד כשרה בכל ענין ולהכי קאמר מסתברא דהמולק מן העורף משמע כדין מליקה לכתחלה שהיא מן העורף:

לא

עין משפט נר מצוה

קמ א ב מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל"י סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כא סעיף ד:

קמא ג מיי' שם פ"ג הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד שם סעיף ה:

קמב ד מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף ג:

קמג ה ו מיי' פ"ו מהל' מעשה קרבנות הלכה כג:

קמד ז מיי' פ"א מהל' שחיטה הל' [ז] [ה] סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' כ סעיף א:

רבינו גרשום

שליש הכא נמי כי קא נפקא חיותא כלומר נשחט שליש והגרים שליש ושחט שליש: שחיטה העשויה כמסרק. כלומר כמסרק הזה של מתכת ששיניו (ששיניו) אינן שוות אלא שן אחד במקום זה ושן אחד במקום זה כך שחיטה שאינה שוה ומפורעת אעפ"כ כשרה: דילמא במקום שחיטה. כלומר הא דאמרי' שחיטה העשויה כמסרק שהכל היה במקום שחיטה אבל היכא דהגרים כלפי הראש למעלה משפוי כובע לא מצית אמרת דכשרה: שחט במקום נקב מהו. כלומר שהיה בו נקב בקנה ושחט והוסיף עליו: שחט ופגע בנקב. שנקב היה בסוף שחיטה: השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה. כלומר שהחזיר הסימנין לצד הצואר ושחטן שחיטה כשרה: המולק מן הצדדין דינא של מליקה שיבור מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין וחולקן בציפורן: השוחט מן העורף שחיטתו פסולה. כלומר ששוחט כעין מולק שחותך הצואר עד שמגיע לסימנין ואח"כ שוחטן פסולה: אילימא עורף ממש אחורי הראש כנגד הפנים זהו עורף. מול עורף זהו הצואר אחריו כנגד הגרון: אלא מאי עורף מול עורף. כלומר (מהוא) עורף דקתני השוחט מן העורף שחיטתו פסולה והמולק מן העורף מליקתו כשרה מול עורף והכי קאמר השוחט ממול עורף וזהו צואר מאחריו כנגד הגרון שחותך מפרקת ואח"כ הסימנים שחיטתו פסולה והמולק ממול ערפו מליקתו כשרה: איכא דאמר אף מחזיר. כלומר עיקר מליקתו בלא חזרת סימנים אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר ואם רוצה אף מחזיר סימנין אחורי העורף ומולק בלא שבירת מפרקת ואיכא דאמר דוקא מחזיר אבל שובר מפרקת עד שמגיע לסימנין לא סבירא להו: אלא ש"מ אף מחזיר ואין מחזיר עיקר מליקה אלא שובר מפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לסימנין ומתניתין בדלא אהדר כלומר ומתניתין דקתני כשר במליקה פסול בשחיטה בדלא אהדר אלא שובר מפרקת וכעניין זה פסול בשחיטה

מסורת הש"ס

א) [לקמן ל.], ב) [לקמן קכא:], ג) [עירובין עה.], ד) [בע"ז מו. כתב רש"י בני רבי חייא יהודה וחזקיה שמן], ה) בס"א: שגומר שחיטתו, ו) עיין ר"מ ורש"א, ז) עיין רש"א.

תורה אור השלם

1. וְהֵבִיא אֹתָם אֶל הַכֹּהֵן וְהִקְרִיב אֶת אֲשֶׁר לַחַטָּאת רִאשׁוֹנָה וּמָלַק אֶת רֹאשׁוֹ מִמּוּל עָרְפּוֹ וְלֹא יַבְדִּיל: ויקרא ה ח

2. וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר פְּתוֹרָה אֲשֶׁר עַל הַנָּהָר אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹ לִקְרֹא לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה עַם יָצָא מִמִּצְרַיִם הִנֵּה כִסָּה אֶת עֵין הָאָרֶץ וְהוּא יֹשֵׁב מִמֻּלִי: במדבר כב ה

3. אֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה וְלָאֶבֶן אַתְּ יְלִדְתָּנוּ כִּי פָנוּ אֵלַי עֹרֶף וְלֹא פָנִים וּבְעֵת רָעָתָם יֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנוּ: ירמיהו ב כז

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' סימן בכ"ד נמחק:

מוסף רש"י

שחיטה מפורעת. מגולה ונכרת במקום אחד (לקמן ל.). מול הרואה את העורף. והוא אורך כל אחורי הצואר (ויקרא ה ח).

שיטה מקובצת

א] ואיידי דבעי למיתני המולק מן הצדדים מליקתו פסולה תנא נמי: ב] והשוחט מן הצדדים דקתני רישא כשרה ואפי' בדלא אהדר משום דהא משחטי סימנים: ג] וכי תימא כלומר אם תאמר השתא דאמרת דמול ערפו היינו רואה: ד] ולקמיה מותיב להו ממתני': ה] אף מחזיר מצותו למלוק שדרה ומפרקת שלו תחלה עד: ו] ואם לא החזיר אלא חתך השדרה תחלה פסולה: